ז תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ס״ג בְּשֵׁם אוֹר זָרוּעַ (ח״ב סי׳ עז).

ד (יח) יֵ֣שׁ לְזַהֵּר שֶׁלֹּא לִכְתֹּב בְּאֶצְבָּעוֹ (ו) (יט) * בְּמַשְׁקִין עַל הַשֻּׁלְחָן (כ) אוֹ (ז) בְּאֹפֶר. אֲבָל מֻתָּר (מ) (כא) לִרְשֹׁם (כב) בָּאֲוִיר כְּמִין אוֹתִיּוֹת (תרומת הדשן סימן ס״ג):

בְּאֵר הֵיטֵב

אוֹכְלִים הָעוּגּוֹת שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם צִיּוּרִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ עַיִן שָׁם וְצָרִיךְ עִיּוּן. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח). וְעַיֵּן בְּחִדּוּשׁ יְאִיר סִימָן ט״ז: ד (ו) בְּמַשְׁקִין. וְאִם כָּתַב, פָּטוּר. וְהוּא הַדִּין הַכּוֹתֵב בְּדִיו עַל עֲלֵי יְרָקוֹת וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, פָּטוּר עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הָעוֹמֵד עַל דָּבָר הָעוֹמֵד, וְכֵן הַמּוֹחֵק. הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ חַיָּב אֲבָל הַמְשָׂרֵט עַל בְּשָׂרוֹ פָּטוּר. הַקּוֹרֵעַ עַל הָעוֹר כְּתָבִים כָּתַב, חַיָּב. הִרְשִׁם עַל הָעוֹר כְּתָבִים כָּתַב, פָּטוּר. הַמַּצְבִּיר דִּיו עַל גַּבֵּי סְקָרָא חַיָּב שְׁתַּיִם, מְשׁוּם כּוֹתֵב וּמְשׁוּם מוֹחֵק. דִּיו עַל גַּבֵּי דִּיו אוֹ סְקָרָא עַל גַּבֵּי דִּיו, פָּטוּר. הָרוֹשֵׁם רְשָׁמִים וְצוּרוֹת בְּכַתָּל בְּשָׂשֶׂר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן כְּדֶרֶךְ הָעוֹשִׂין רוֹשְׁמִים, הֲרֵי זֶה חַיָּב מְשׁוּם כּוֹתֵב, וְכֵן הַמּוֹחֵקָה. הַמְשָׂרְטָט חַיָּב. הַכּוֹתֵב עַל מְנַת לְקַלְקֵל הָעוֹר, חַיָּב, שֶׁאֵין חִיּוּבוֹ עַל מְקוֹם הַכְּתָב אֶלָּא עַל הַכּוֹתֵב, אֲבָל הַמּוֹחֵק עַל מְנַת לְקַלְקֵל פָּטוּר. כָּתַב אוֹת אַחַת סָמוּךְ לִכְתָב, כָּתַב עַל גַּבֵּי כְּתָב, נִתְחַיֵּב לִכְתֹּב חֲצִי״ת וְכָתַב שְׁתֵּי זַיְנִי״ן, חַיָּב (ח״ב סי׳ עז).

בְּאוּר הֲלָכָה

כְּמוֹ דִּיו, עַיֵּן שָׁם, לְפִי זֶה כְּשֶׁנִּדְבְּקוּ הַדְּפִין לְהַדָּדֵי בְּדָבָק בִּמְקוֹם הָאוֹתִיּוֹת יֵשׁ בָּזֶה אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא שֶׁלֹּא לְפָרְקָן מֵהַדָּדֵי לְכַלֵּי עַלְמָא, וַאֲפִלּוּ אִם תִּדְחֵק וְתֹאמַר דְּבָאוֹתִיּוֹת שֶׁיִּקָּלֵף הַדָּבָק מֵהֶם גַּם לְהַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר כְּמוֹ שֶׁעָנָה דְּמִי, עַל כָּל פָּנִים לְהַבֵּ״ח יֵשׁ בָּזֶה אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא:

ד * בְּמַשְׁקִין עַל הַשֻּׁלְחָן. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק כב) שֶׁהֶעְתַּקְנוּ דִּינֵי כְּתִיבָה וּמְחִיקָה וְעִקָּרוֹ הוּא מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק י״א (הל׳ ט״ז) וּמֵהַגְּמָרָא שָׁם (קד:), וּמוּכָח עוֹד שָׁם בַּגְּמָרָא דְּאִם כָּתַב כְּמִי טָרְיָא [נִפְרַשׁ רַשִׁ״י שָׁם (ד״ה מי טרא)] בְּלָשׁוֹן אֶחָד דְּהוּא מִין פְּרִי וּבְלָשׁוֹן שֵׁנִי פֶּרֶשׁ שֶׁהוּא מֵי פְּשָׁתִּים], אוֹ בְּאֵבֶר וְהַיְינוּ כְּמַיָּא דְּאֶבְרָא וְכִדְמַפֵּיק בְּגִטִּין י״ט ע״א), אוֹ בִּשְׁחוֹר [עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י (שם ד״ה בשיחור) וְתוֹסָפוֹת שָׁם (ד״ה קנקנתום), וְעַיֵּן בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ״ה (בטור) דְּלְהָרַמְבַּ״ם (גירושין פ״ד ה״א) יְהֵא חַיָּב בְּכָל גְּוָנִין], חַיָּב. וּבְתוֹסָפְתָא שָׁם (ד״ה ב״ש) אִיתָא עוֹד דְּאִם כָּתַב בִּקְלִפֵּי אֱגוֹזִים בִּקְלִפֵּי רִמּוֹנִים, וְהַיְינוּ שֶׁכָּתַב כְּמֵי שְׁרִיתָן דְּהֵם דְּבָרִים שֶׁצּוֹבְעִין בָּהֶן [וְכִדְפֵרֵשׁ בְּסֵפֶר חַסְדֵּי דָוִד (שם)], כָּל הֲנֵי מִיקְרֵי שֶׁכָּתַב בְּדָבָר הַמִּתְקַיֵּם וְחַיָּב חַטָּאת, וְהָרַמְבַּ״ם (שכת שם הט״ו) כָּלַל כָּל זֶה בְּמַה שֶׁכָּתַב וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם. וְעַיֵּן בְּרַשְׁבָּ״א שֶׁכָּתַב קט״ו עַמּוּד בֵּי״ד דִּבְּוּר הַמַּתְחִיל הָא דְּאָמְרִינַן דִּלְעִנְיַן חִיּוּב שַׁבָּת לֹא בָּעִינַן שִׁיְּכִתֹּב בְּמַה שֶׁיִּתְקַיֵּם הַכְּתָב לְעוֹלָם, אֶלָּא דְּמַקְיְמִי קְצָת עַד שֶׁדַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לִכְתֹּב בָּהֶן דְּבָרִים שֶׁאֵין עֲשׂוּיִין לְקַיָּמָן לְעוֹלָם, אֶלָּא זְמַן אֶחָד כְּסִפְרֵי הַזְּכָרוֹנוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן, לְעִנְיַן שַׁבָּת מִלְּאכֶת מַחֲשֶׁבֶת הִיא וְלֹא בָּעִינַן שֶׁיִּתְקַיֵּם לְעוֹלָם כְּדִיו, וּכְעֵין זֶה מוּכָח גַּם כֵּן מִדַּעַת הַתּוֹסָפוֹת (קטו:) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל אֲבָל הָכָא, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּהַכּוֹתֵב בִּכְלִי עוֹפֶרֶת הַנָּהוּג בְּהֵיסֵּין בֵּין הַסְּפָרִים לִכְתֹּב בָּהֶן חֶשְׁבּוֹנוֹתֵיהֶן לִזְכָּרוֹן, חַיָּב, וְלֹא דָּמֵי זֶה לִכּוֹתֵב בָּאֲבָר שֶׁם בְּגִטִּין דְּלֹא חָשִׁיב כָּתַב מִדְּאוֹרַיְתָא, דְּהָא חָזְינַן דִּבְכְלֵי עוֹפֶרֶת רְשׁוּמוֹ נִכָּר וּמִתְקַיֵּם, וְאַף דִּבְכוֹתֵב בְּפֶתַח מְעָרֶב בְּמַיִם מִשְׁמַע בְּגִמְרָא (קד:) דְּחַיָּב חַטָּאת, וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה שֶׁמִּתְקַיֵּם יוֹתֵר, וְכָל שֶׁכֵּן לְדַעַת הַמְחַבֵּר שָׁם בָּאָבָן הָעֵזֶר סִימָן קכ״ה (ס״ב) דְּסָתָם כְּדַעַת הָרַמְבַּ״ם (גירושין שם) דְּבַאֲבָר וְשִׁחוֹר כָּכָל גַּוָנֵי כָּשֵׁר, אִם כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ יְהֵא בְּוַדַּאי בְּכָל גַּוָנֵי חַיָּב. וּלְעִנְיַן אִם כָּתַב בְּדָבָר שֶׁאֵין מִתְקַיֵּם דְּהוּא אִסּוּר, אִיתָא עוֹד שָׁם (קד:) בַּמִּשְׁנָה אִם כָּתַב בַּאֲבָק דְּרָכִים וּבַאֲבַק סוֹפְרִים עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י (ד״ה באבק), וְהָרַמְבַּ״ם (פי״א הט״ז) תָּפַס מִקְצָתָן וְהוּא הַדִּין לְכָל הָנֵי שְׁאֵין רְשׁוּמָן עוֹמֵד. וְכֵן מַה דְּבָעִינַן שֶׁיִּכְתֹּב עַל דָּבָר הַמִּתְקַיֵּם אִיתָא בְּתוֹסָפְתָא (שם) דְּאִם כָּתַב עַל הָעֶלְיוֹן שֶׁל זַיִת וְחָרוּב וְדִלַּעַת, אוֹ שֶׁכָּתַב בְּדָם הַקָּרוּשׁ וְחֶלֶב הַקָּרוּשׁ [וְהַיְינוּ עַל יְדֵי שְׁרִיטָה] מְדַלֶּא קָאֵמַר עַל דָּם הַקָּרוּשׁ וּכְדִמְסַיֵּם עַל עֲלֵה זַיִת, עַיֵּן שָׁם], חַיָּב, וְעַל הָעֶלְיוֹן שֶׁל חֲזָרִין וּכְרִישִׁין וּבְצָלִין וִירָקוֹת, פָּטוּר, דְּהוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא, וְהֵבִיא הָרַשְׁבָּ״א (קד: ד״ה דבר כלל דבר) תּוֹסָפְתָא זוֹ לְהַלָּכָה עַיֵּן שָׁם, וְהָרַמְבַּ״ם (שם) דָּבָר הֶהָוֶה נָקֹט וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הָעוֹמֵד עַל דָּבָר הָעוֹמֵד. (לד) וְכֵן אֵין הַמּוֹחֵק חַיָּב עַד שֶׁיִּמְחֹק כְּתָב בְּדָבָר הָעוֹמֵד מֵעַל גַּבֵּי דָּבָר הָעוֹמֵד. וְכָל זֶה לְעִנְיַן חִיּוּב חַטָּאת, אֲבָל אִסּוּר דְּרַבָּנָן יֵשׁ אֲפִלּוּ כְּתָב בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, וְכֵן לְעִנְיַן מְחִיקָה. (ל) הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ בְּדִיו לְעִנְיַן חִיּוּב חַטָּאת, אֲבָל אִסּוּר דְּרַבָּנָן יֵשׁ אֲפִלּוּ כְּתָב בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, וְכֵן לְעִנְיַן מְחִיקָה. (ל) הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ בְּדִיו חַיָּב, שֶׁבְּזְמַן שֶׁמְּקָרְבָן נֶהֱנִין זֶה עִם זֶה, פָּטוּר. כָּתַב אוֹת אַחַת בְּמַגֵּלָה זוֹ וְכָתַב אוֹת שֵׁנִית בְּמַגֵּלָה אַחֶרֶת, חַיָּב, שֶׁבְּזְמַן שֶׁמְּקָרְבָן נֶהֱנִין זֶה עִם זֶה וְאֵינָן מְחַסְּרִין מַעֲשֶׂה לְקָרְבָּנָן. כָּתַב נוֹטָרִיקוֹן אוֹת אַחַת, פָּטוּר. הַמַּגִּיהַּ אוֹת אַחַת כְּגוֹן שְׁנוֹטֵל גֵּג הַחַי״ת וְנַעֲשָׂה שְׁתֵּי זַיְנִי״ן, חַיָּב. כָּתַב בְּשִׁמְאלוֹ אוֹ אֲשֶׁר שָׁכָתַב בִּימִינוֹ, פָּטוּר. הַשּׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו, חַיָּב בִּשְׁתֵּיהֶן. קָטָן אוֹחֵז בְּקוֹלְמוֹס וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב, חַיָּב. גָּדוֹל אוֹחֵז בְּקוֹלְמוֹס וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב, פָּטוּר. כָּל זֶה הָעֲלָה הַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז): (ו) בְּאֹפֶר. וְהוּא הַדִּין בְּדֶבֶשׁ וְשֶׁמֶן הַנִּקְרָשׁ: (מ) לִרְשֹׁם בָּאֲוִיר. שֶׁאֵין רְשׁוּמוֹ נִכָּר כְּמוֹ בְּמַשְׁקִין וְאֹפֶר. וּלְפִי זֶה לָאו דַּוְקָא בָּאֲוִיר מַמָּשׁ אֶלָּא הוּא הַדִּין אִם רוֹשֵׁם עַל דַּף שֶׁנִּגּוּב צוּרַת אוֹתִיּוֹת שָׁרִי, דְּגַם בָּזֶה אֵין רְשׁוּמוֹ נִכָּר כְּלָל, וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּכָתַב בְּמַשְׁקִין עַל הַשֻּׁלְחָן וְכוּ׳, מַשְׁמַע עַל הַשֻּׁלְחָן גְּרִידָא מַמָּשׁ. טַ״ז (סק״ג). וְהוּא הַדִּין דְּמַמָּשׁ * עָרֵךְ לוֹמַר ׳פָּטוּר׳.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְהַחְמִיר (כה) כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ סֵפֶר אַחֵר: ד (יח) יֵ֣שׁ לְזַהֵּר. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף דְּחִיּוּב חַטָּאת לֵיכָּא, דְּבָעִינַן שֶׁיִּכְתֹּב דָּוְקָא בְּדִיו אוֹ בְּשֶׁאָר דָּבָר כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁרְשׁוּמוֹ מִתְקַיֵּם וּכְדִלְקַמָּיה (ס״ק כב), (מ) אֲפִלּוּ הָכִי מִדְּרַבָּנָן אָסוּר אַף בְּאֵינוֹ מִתְקַיֵּם: (יט) בְּמַשְׁקִין וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר (מ) שֶׁטָּבַל אֶצְבָּעוֹ (מא) בְּאֵיזֶה מַשְׁקֶה וְכָתַב בּוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, וְהוּא הַדִּין עַל נְיָר וּקְלָף וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. (מב) וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דַּאֲפִלּוּ אִם כָּתַב בְּהַמַּשְׁקִין עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם, כְּגוֹן עַל עֲלֵה יְרָקוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֲפִלּוּ הָכִי מִדְּרַבָּנָן אָסוּר: (כ) אוֹ בְּאֹפֶר. הַיְינוּ שֶׁשָּׁרַט בְּאֶצְבָּעוֹ כְּמִין אוֹתִיּוֹת (ל) בְּאֹפֶר נָגוּב, וְהוּא הַדִּין בְּחוֹל, וְכֵן אָסוּר לִרְשֹׁם (לא) כְּמִין אוֹתִיּוֹת עַל הַחַלּוֹן זְכוּכִית בֵּימֵי הַקֹּר שֶׁהֵם לַחִים מִן הַקֹּר. וְאִם רָשַׁם כְּמִין אוֹתִיּוֹת בִּדְבָרִים הַקְּרוּשִׁין, כְּגוֹן בֶּדֶם וְחֶלֶב שֶׁנִּקְרַשׁ, (לב) אִ֯מְשַׁמַע בְּתוֹסְפְתָא (פי״ב ה״ו) דְּחַיָּב: (כא) לִרְשֹׁם. כְּדֵי לְרַמּוֹז לַחֲבֵרוֹ אֵיזֶה דָּבָר, וְלֹא אָמְרִינַן דִּמְאַמֵּץ יָדָיו בִּכְתִיבָה עַל יְדֵי זֶה. וְהוּא הַדִּין דְּמֻתָּר לִרְאוֹת אֲמָנוּת בְּשַׁבָּת אַף עַל גַּב (שֶׁמְּלַמְּדָהּ) [שֶׁלּוֹמְדָהּ] [אַחֲרוֹנִים], וְנִרְאֶה דְּהַיְינוּ דַּוְקָא בְּאַקְרַאי שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ לִרְאוֹת, וְגַם זֶה יֵשׁ לוֹ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אֲז מְאוּמָה עִם הָעוֹבֵד גְּלוּלִים בָּזֶה וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ש״ז (ס״א), עַיֵּן שָׁם, אֲבָל לְיִלֵּךְ בְּשַׁבָּת בְּכִוּוּן לְבֵית הָעוֹבֵד גְּלוּלִים בְּשֶׁכְּיָל זֶה, אָסוּר מִשּׁוּם ׳מִמְצוֹא חֶפְצְךָ׳ (ישעיה נח יג), וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ש״ו סָעִיף א׳: (כב) בָּאֲוִיר. הוּא הַדִּין. אִם מוֹלִיךְ בְּאֶצְבָּעוֹ עַל דַּף נָגוּב כְּעֵין צוּרַת אוֹתִיּוֹת גַּם כֵּן שָׁרֵי, כֵּיוָן דְּאֵין רְשׁוּמוֹ נִכָּר כְּלָל וְלֹא דָּמֵי לְמַשְׁקִין וְאֹפֶר [ט״ז (סק״ג)]. וְאַגַּב נְבָאֵר פֹּה מִן הַגְּמָרָא וְהַפּוֹסְקִים עִקְרֵי דִּינֵי כּוֹתֵב וּמוֹחֵק בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִיּוּב חַטָּאת וּבְדָבָר שֶׁהוּא פָּטוּר וְאָסוּר, כִּי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ קָצַר בָּזֶה. א) אֵין הַכּוֹתֵב חַיָּב עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הָרוֹשֵׁם וְעוֹמֵד, כְּגוֹן דִּיו וּשְׁחוֹר [הַיְינוּ פֶּחָם, רַשִׁ״י (קד: ד״ה בשחור)] וְסִקְרָא [צֶבַע אָדֹם] וְקוֹמוֹס [שָׁרָף אִילָן] וּמֵי עֲפָצִים וְקַנְקַנְתּוֹם (לג) וּכְלֵי עוֹפֶרֶת וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶם שֶׁהוּא דָּבָר הַמִּתְקַיֵּם. וְכֵן אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּכְתֹּב עַל דָּבָר שֶׁמִּתְקַיֵּם הַכְּתָב עָלָיו, כְּגוֹן עַל עוֹר וּקְלָף וּנְיָר וְעֵץ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, אֲבָל הַכּוֹתֵב בְּדָבָר שֶׁאֵין רְשׁוּמוֹ עוֹמֵד, כְּגוֹן בְּמַשְׁקִין וּמֵי פֵּרוֹת, אוֹ שֶׁכָּתַב בְּדִיו וְכַיּוֹצֵא בּוֹ עַל עֲלֵי יְרָקוֹת וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, פָּטוּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב בְּדָבָר הָעוֹמֵד עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, כֵּיוָן דְּבִשְׁעַת כְּתִיבָה לֹא הָיָה עוֹמֵד, פָּטוּר. כָּתַב אוֹת אַחַת בְּמַגֵּלָה זוֹ וְכָתַב אוֹת שֵׁנִית בְּמַגֵּלָה אַחֶרֶת, חַיָּב, שֶׁבְּזְמַן שֶׁמְּקָרְבָן נֶהֱנִין זֶה עִם זֶה וְאֵינָן מְחַסְּרִין מַעֲשֶׂה לְקָרְבָּנָן. כָּתַב נוֹטָרִיקוֹן אוֹת אַחַת, פָּטוּר. הַמַּגִּיהַּ אוֹת אַחַת כְּגוֹן שְׁנוֹטֵל גֵּג הַחַי״ת וְנַעֲשָׂה שְׁתֵּי זַיְנִי״ן, חַיָּב. כָּתַב בְּשִׁמְאלוֹ אוֹ אֲשֶׁר שָׁכָתַב בִּימִינוֹ, פָּטוּר. הַשּׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו, חַיָּב בִּשְׁתֵּיהֶן. קָטָן אוֹחֵז בְּקוֹלְמוֹס וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב, חַיָּב. גָּדוֹל אוֹחֵז בְּקוֹלְמוֹס וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב, פָּטוּר. כָּל זֶה הָעֲלָה הַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז):

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(סה) כֵּן מַשְׁמַע מֵהַחַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל לח ס״ה) וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (בכללת שבת, המוחק). וּלְכָתְחִלָּה בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר לְצֵאת יְדֵי הַכֹּל שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת אוֹתִיּוֹת עַל חֲדֵי הַדְּפִין: ד (כו) מְשָׁנָה ק״ד עַמּוּד ב׳: (מ) פְּרִישָׁה (סק״א), וְכֵן מוּכָח בְּמִשְׁנָה שָׁם עַיֵּן שָׁם: (כז) רַשִׁ״י (קד: ד״ה במשקין) פֶּרֶשׁ כְּגוֹן מֵי תּוּתִים שֶׁמַּשְׁחִירִין, מִשְּׁמַע דִּכְתִיבָה בְּעֶלְמָא לֹא חָשִׁיב כְּתָב כְּלָל אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן, לְבַד מִמֵּי גְּשָׁמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִיּוּב חַטָּאת לְלָשׁוֹן אֶחָד שֶׁל רַשִׁ״י (שם ד״ה מי טרא), וּבְתִפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (בכללת שבת, הכותב) רָאִיתִי שֶׁכָּתַב דִּכְמֵימֵי נְמֵי אָסוּר, וְלֹא יָדַעְתִּי מְנַיִן לוֹ, דִּכְדְבָרֵי רַשִׁ״י פֶּרֶשׁ גַּם הָרַב עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא (פי״ב מ״ה) וְהָרִ״ן (לז: ד״ה במתני׳), לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הֲרִב: א] ובשו״ע הרב (ס״ו) כתב שאיסורו מדברי סופרים.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

משנה ברורה

חיב, (לה) מפני שהוא עור, אף על פי שחמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן, הרי זה דומה לכתב שנמחק, אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור שאין דרך כתיבה בכך. הקורע על העור כתבנית כתב, חיב משום כותב. הרושם על העור כתבנית כתב, פטור [ובתוספתא שלנו (פי"ב ה"ו) איתא להפך, א]דבקורע פטור וברושם חיב, וכבר נתחבטו בזה הראשונים עין בדברי הרשב"א בחדושיו (קד: ד"ה ובכל דבר) ובדברי הרב המגיד כאן (פי"א הט"ז) ובפרק ד' דגרושין (ה"ז)]. ג) הכותב כתב על גבי כתב, דהיינו שהעביר קולמוס על אותיות הכתובים כבר וחדשם, פטור, דהא לא אהני מידי. והני מילי שהיה דיו על גבי דיו או סקרא על גבי סקרא, אבל אם העביר דיו על גבי סקרא חיב שתים, אחת משום כותב שעכשו הוא כתב הגון יותר מבראשונה, ואחת משום מוחק שמוחק בכתיבתו את שתי אותיות התחתונות. ואם העביר סקרא על גבי דיו פטור, דמקלקל הוא. ד) אין הכותב חיב חטאת עד שיכתב שתי אותיות, אבל אם כתב אות אחת אפלו היתה גדולה כשתים פטור מחטאת, ומכל מקום אסור דאוריתא איכא אפלו באות אחת וכנ"ל בריש הסימן (סק"ג). ואות אחת שאמרנו דפטור הוא אפלו היתה סמוכה לכתב שהיה כתוב מקדם, כיון דבשבת לא כתב אלא אות אחת, אבל אם בזה האות השלים את הספר, חיב, דאהני מעשיו טובא. הכותב אות אחת ונקד עליה לסימן, אף על פי שקורים ממנה על ידי זה תבה שלמה, פטור, כיצד כגון שכתב אות מ' והכל קורין אותה מעשר, או שכתבה במקום מנין שהרי היא כמו שכתב ארבעים, אפלו הכי פטור. המגיה אות אחת ועשה אותה שתים, כגון שחלק גג החי"ת ונעשה שני זיני"ן (לו) והוא צריך לזה, חיב וכן כל כיוצא בזה. התכון לכתב חי"ת (לז) וכתב שני זיני"ן או שהתכון לכתב מ ועלה בידו כו, על ידי שדלג הקולמוס ולא נמשך האות כראוי וכל כיוצא בזה, הרי זה פטור, שהרי לא נתכון אלא לאות אחת. ה) שתי אותיות שאמרנו לחיוב הוא (לח) אפלו אם לא נעשה תבה על ידי זה, כגון אל"ף גימ"ל וכיוצא בזה. ואפלו אם היו שתיהן שוות (לט) משם אחד כגון תת גג חח דד וכדומה גם כן חיב. ואפלו אם היה דעתו מתחלה לכתב יותר, כגון תתנו או גגות וכתב רק שתי אותיות אלו מהן, (מ) אף על פי כן חיב. ודע דלפי מה שנפסק לעיל בסימן ל"ו (ס"ג) דאין הזיונין של אותיות שעטנ"ז ג"ץ מעכב, אלמא דמקרי כתב בלא זה, אם כן ב]אם כותב שתי אותיות אפלו בספר תורה תפלין מזוזות בלי זיונין גם כן חיב, וכל שכן בכתב בעלמא, דמקרי כתב וחיב, וכן נוהגין בגטין שכותבין בלי זיונין כמבאר באבן העזר סימן (קכ"ו) [קכ"ה] (ס"ז) אלמא דהוי כתב גמור אפלו בלי זיונין. גם דמלאכת כתיבה הוא מדאוריתא בכל כתב ובכל לשון, ועין לעיל בסימן ש"ו בבאור הלכה (ד"ה בכתב שלהם) שבארנו דכן הוא הסכמת כל הפוסקים, וכתב הרמב"ם (פי"א ה"י) דאפלו משני סימניות חיב, והיינו (מא) כגון שעשה הסימנים המורים על המספר. ו) שתי אותיות שאמרנו לחיוב הוא אפלו אם כתבן בשני דפי פנקס והן נהגין זה עם זה, דהיינו (מב) שכתבן בשפתיהן שיוכל לקרותן כאחת, ואפלו אם כתבן בשני כתלי זוית (מג) מבפנים, חיב הואיל שהיו זו כנגד זו ויכול לקרותן כאחת. ואפלו לקח גויל וכיוצא בזה וכתב על שפתו אות אחת במדינה זו והלך באותו היום וכתב אות שניה במדינה אחרת ובמגלה אחרת (מד) על שפתה, חיב שבזמן שמקרבן

באור הלכה

והשאר כלל בדבריו במה שכתב שיכתב בדבר העומד על דבר העומד, ומה שלא הזכיר חלב ודם דהוא רבותא גדולה, צריך עיון קצת. והנה ראיתי דבר פלא (בפ"מ) [במגיד משנה (גירושין פ"ד ה"ז)] שרצה לחלק בין השוין, בין שבת וגטין, נגד הרשב"א מכח מה שפסק הרמב"ם (פי"א הט"ו) וירושלמי (פי"ב ה"ד) דבעלה ירקות פטור, ובגטין (י"ז) [י"ט] עמוד א' איתא דכותבין על העלה של זית, ונעלם ממנו תוספתא זו דבשבת נמי חיב על העלה של זית. **ודע עוד דאם כתב אותיות על אכלין גם כן חיב, דמיקרי על דבר המתקים**, וכדמוכח בגטין י"ט עמוד א' דלרבנן אם כתב עליהן גט, כשר דמיקרי דבר המתקים, ורק לרבי יוסי הגלילי אמעיטו לענין גט מקרא. עין שם בגמרא (כא:) טעמו דבעינן דומיא דספר, **וכן מפרש במרדכי** פרק כלל גדול (פ"ז סי' שסט) **דשיך בהו מחיקה וממילא שיך בהו כתיבה גם כן. ולענין כתיבת אות אחת, עין במשנה ברורה** (ס"ק כב) **דדוקא אם השלים את הספר, ומשמע דאם השלים בזה רק תבה אינו חיב, ובתוספתא** (פי"ב ה"ה) **איתא להפך, ועין ברשב"א** (קד: ד"ה רב אשי). **ודע דאף דרש"י** (שם) בדבור המתחיל והשלימה לספר **פרש אות אחרונה של אחת מעשרים וארבעה ספרים, נראה דלאו בדוקא הוא, דהוא הדין אם היה חסר בהספר איזה אות באמצעו דעל ידי זה איננו ספר שלם והוא תקנו דחיב**, דעל ידו נשלם הספר, וכן מוכח ברש"י (שם) בדבור המתחיל רבא אמר, וכן כתב ריא"ז הובא בשלטי הגבורים (לז: אות א), עין שם. **ובענין הגיה אות אחת העתקנו במשנה ברורה** (שם) **דברי הרמב"ם** (פי"א הי"ג), **ובגמרא** (שם) **איתא עוד אוקימתא כגון שנטלו לגגו של ד' ועשאו רי"ש** והובא זה ברא"ש (פי"ב סי' ב) וברבנו ירוחם (נתיב יב חלק יד), **והא דלא העתיקו הרמב"ם, משום דעל כרחך רבא מיירי כגון שעל ידי זה הגה הספר לגמרי שלא היה בו עוד טעות אחר אלא זה, ומשום הכי חיב דהוי ליה כהשלים את הספר וכפרוש רש"י, ואם כן נכלל זה במה שכבר העתיק דין דהשלים את הספר. ובענין כתיבת אותיות שוות העתקנו** (במשנ"ב ס"ק כב) **לשון הרמב"ם** (פי"א ה"י), **כגון שנעשה על ידי זה איזה תבה, ואם היו שוות וגם לא נעשה תבה על ידי זה, כגון אל"ף אל"ף, בי"ת בי"ת וכדומה, מלשון הרמב"ם משמע דפטור כמו שכתב הרב המגיד, ודעתו דמכל התנאים דבריתא** (קג:) **משמע דסבירא להו דאל"ף אל"ף ד'אאזרך' לא מיחיב, ואיך יחלק התנא דמתניתין** (שם ע"א) **על כל הני**, ועל כרחך מה שאמר במתניתין בין משם אחד היינו דוקא כגון גג תת וכדומה, ופסק כסתמא דמתניתין וכרבן גמליאל דהוא רביה דרבי יהודה ולא כרבי יהודה, [וגם אפשר דסבירא ליה כאוקימתא דרב יעקב, דמתניתין מני רבי יוסי היא דמיחיב משום רושם, ולפיכך חיב בכל גוני, והוא פוסק ככל התנאים דבריתא דפליגי על זה]. **אבל דעת רש"י** (שם ד"ה בין משם אחד) **ורבנו ירוחם** (שם) **והרב עובדיה ברטנורא** (פי"ב מ"ג ד"ה בין) **דאפלו על אל"ף ואל"ף חיב, וכן משמע מדעת הרי"ף** (לז.) **והרא"ש** (שם) דהעתיקו המתניתין דאמרה בין משם אחד בין משני שמות בסתמא, ולא העתיקו על זה הבריתא (קג:) דרבי יהודה משום רבן גמליאל, עין שם בגמרא, משמע דסבירא להו דגם על אל"ף אל"ף חיב. **והמעין היטב בדעת רש"י בכל הסוגיא יראה דסבירא ליה דתנאי דבריתא לא פליגי אמתניתין כלל, וכולהו סבירא להו דאם מתכון מתחלה לכתב שתי אלפי"ן וכדומה חיב, ומה דאמרי דפטור היינו דוקא כשנתכון לכתב מתחלה תבה גדולה, בזה סבירא להו דאף דגלתה התורה אחת 'מאחת', דאפלו אם כתב מקצתו חיב, על כל פנים בעינן שיהא באותה המקצת איזה תבה כמו שהיה דעתו מתחלה, ולכך פטור על אל"ף אל"ף ד'אאזרך' שאין בזה תבה כלל** ומיקרי לא נתקימה מחשבתו, ורבי שמעון דפוטר עד שיכתב את כל השם, נמי מיירי בכהאי גונא וכמו שמוכח מרש"י (שם) בדבור המתחיל את כלו, **אבל אם מתחלה נתכון לכתב רק שתי אותיות, לכלי עלמא חיב ואפלו באל"ף אל"ף** ואפלו לרבי שמעון. ובענין שתי סימניות העתקנו מהרמב"ם דחיב, ולכאורה קשה דהא הירושלמי (פי"ב ה"ג) קאמר על זה מאן תנא משתי סימניות רבי יוסי הוא [רצונו לומר דמחיב אפלו בשני רשימות, לכך חיב אפלו בלא אותיות רק בסימנים בעלמא], משמע דלרבנן פטור, ואם כן הרמב"ם דפסק דלא כרבי יוסי, מדפסק (פי"א הי"ד) דהכותב בשמאלו פטור, ממילא יהיה פטור בשתי סימניות. ויש לומר דהרמב"ם סבר דהבבלי חולק על זה, וראיה מדמקשי בשבת ק"ג (ע"א) על תירוצא דרב יעקב, והא מדסיפא רבי יוסי רישא לאו רבי יוסי, משמע דלאביי ניחא, והא גם לדידיה קשה זה הקושיא על מה דפסק המשנה דבשתי סימניות חיב, אלא ודאי דסבירא ליה להגמרא דאפלו לרבנן חיב דסימנים הוי כמו אותיות. **ובענין נהגין זה עם זה, יש להסתפק אם כתב אות אחת ואחר כך כתב אות אחרת למעלה על גבה אם זה מיקרי שתי אותיות אחרי דאין נהגין זה עם זה**, ואין להביא ראיה מדאמר (קד:) אחת בארץ ואחת בקורה דפטור, ותיפוק לה דלא היו סמוכין זה לזה כי אם זה למעלה

שער הציון

משמע דבכל שאר דברים אין להחמיר בו יותר: **(לה) הוא לשון הרמב"ם** (פי"א הט"ז), **ומשמע מזה דאם כתב על מיני בעלי חיים שאין להם עור, פטור**, ואולי טעמו דבהני בעלי חיים כיון שאין להם עור, חמימות הבשר מעברת תכף את הכתב והוי ככותב על דבר שאינו מתקים, **וגריעא מכתב על האכלין דחיב** וכמו שבררנו בבאור הלכה (ד"ה במשקין): **(לו)** רש"י (קד: ד"ה ועשאו): **(לז)** הוא לשון הרמב"ם (פי"א הי"א), ומה שכתבנו או שהתכון וכו', נכלל בדבריו, עין שם, ומה שלא חלק הרמב"ם הא דבעי זיונא כמסקנת הגמרא שם (קה.), משום דסבירא ליה כפרוש התוספות (קד:) בדבור המתחיל נתכון דהיכא דלא נתכון אלא לאות אחת, בכל גוני פטור: **(לח)** כסתמא דמתניתין (קג.) הכותב שתי אותיות חיב ולא חלקו בזה: **(לט)** עין בבאור הלכה (ד"ה במשקין): **(מ)** רמב"ם פרק א' הלכה י"ד: **(מא)** עין בפרוש המשניות להרמב"ם (פי"ב מ"ג ד"ה סימוניות), ופרש התוספות יום טוב (שם) את דבריו בבאור האחרון כמו שכתבנו, והפרוש הזה הביא לו סיוע מדברי רב האי גאון (הר"ד במגיד משנה פי"א ה"י): **(מב) רש"י** (קד: ד"ה על שני), **וסבירא ליה שם דאם כתבן באמצע פטור**, הואיל דמחסר מעשה קציצה לקרבן, **ומהרמב"ם** (פי"א הי"ב) **משמע דחיב בכל גוני**, והטעם עין במגיד משנה שם: **(מג)** מוכח מתוספתא (פי"ב ה"ח): **(מד)** היינו לפרוש רש"י הנ"ל:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (ס"ז) כתב: הקורע על העור כתבנית כתב חייב וכו', אבל הרושם על העור כתבנית כתב פטור שאין זה דבר המתקיים אבל אסור מדברי סופרים. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ח) כתב: והכותב אשורית וחסר הזיונין משעטנ"ז ג"ץ פטור עליהן מפני שלא נגמרה מלאכתן. וכן כל כתב מאיזה אומה שלא גמר אותיותיו כתיקונן פטור עליו, אלא שאסור מדברי סופרים, ולכן הכותב כתיבה דקה שקורין משיט"א י"א דפטור עליה מפני שנלקחה מכתב אשורית והרי זה ככתב אשורי שלנו שלא גמר כתיקונו.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שמ

ח טור. ט שבת ע"ה (ע"א).

ה (כג) (*)* ח מֵתָר (כד) * לִרְשׁם בְּצִפָּרֶן עַל (ט) [ט] הַסֶּפֶר * כְּמוֹ שֶׁרוֹשְׁמִין לְסִימָן, (כה) שֶׁאֵין זֶה דֶּבֶר (י) הַמִּתְקַיֵּם: ו ט חוּט שֶׁל תְּפִירָה שֶׁנִּפְתַּח, אָסוּר (יא) (כו) לְמָתְחוֹ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שָׁם: **ה [ט] הַסֶּפֶר.** עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב (סק״י), וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ש״ו (סק״ה) וּבְשו״ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק אֶבֶן הָעֵזֶר (ח״ג סי׳ צ): **ו [יא] לְמָתְחוֹ.** וְעַיִן בְּגִנַּת וְרָדִים (כלל ג) סִימָן י״ז ס״ח י״ט, מַה שֶּׁמְּקַמְּטִין בֶּגֶד עַל יְדֵי תְּפִירַת מַחַט אֹרֶךְ אוֹ שֶׁראשָׁהּ אֶחָד עָב וְתוֹחֲבִין פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ עַד שֶׁמַּסְפִּיק לְקֹמֶט כְּמוֹ תְּפִירָה, אִם מְקַיְּמִין אוֹתָם כֵּן, כְּגוֹן בִּגְדֵי נָשִׁים שֶׁמְּנִיחִין כֵּן בְּאָרְגּוֹ מְקֻמָּט עַל יְדֵי מַחַט שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לְהַטְרִיחַ שֵׁנִית, וְדַאי אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּשַׁבָּת. וַאֲפִלּוּ לִתְחֹב שׁוּלֵי הַבְּגָדִים לְמַעְלָה בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסֵק בַּעֲבוֹדָתוֹ אוֹ בְּשָׁעָה הַלּוֹחֵץ עַל יְדֵי תְּחִיבַת מַחַט אַף עַל פִּי שֶׁאַחַר כָּךְ חוֹזֶרֶת וְשׁוֹמֶטֶת הַמַּחַט, אֵין לְהַתִּיר זוֹלְתִי לְדַעַת הָרַב רַבִּי יוֹאֵל (הו״ד בהגהות מרדכי פ״ד סי׳ תנז) דְּמִתִּיר בְּתְפִירָה שֶׁאֵינוֹ לְהִתְקַיֵּם, וְהָכָא אֶחָד חוֹלֵק וְהוּא חָזַר וְהֵשִׁיב לוֹ, וּמִסּוֹף דְּבָרָיו מֻשְׁמָע שֶׁאֵין לְהַחְמִיר בְּתְחִיבָה זוֹ כִּי אִם בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת שֶׁיִּתְקַיֵּם, עַיִן שָׁם:

בְּאֵר הֵיטֵב

שְׁטָרֵי הַדְיוֹטוֹת אֵינוֹ חָשׁוּב כָּתָב, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״י) תְּמַהֲנִי דְּהָא הָרַמְבַּ״ם (פי״א ה״י) כָּתַב דְּהַכּוֹתֵב בְּכָל כָּתָב וּבְכָל לָשׁוֹן חַיָּב וַאֲפִלּוּ מִשְׁנֵי סְמָנִיּוֹת, וּפֵרֵשׁ הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה אֲפִלּוּ אֵינָן אוֹתִיּוֹת יְדוּעוֹת רַק סִימָן בָּעָלְמָא, כְּגוֹן נוּנִי״ן הַפּוּכִין גַּבֵּי ״וִיהִי בִּנְסֹעַ״, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהָא דְּבָעֵי זֵיינִי״, הֵיינוּ בְּכָתַב אַשּׁוּרִית דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא זֵינָן לֹא נִגְמְרָה מְלֶאכְתָּן, וַאֲפִלּוּ דִּבְכְתָבֵינָה דָּקָה נַמֵּי פְּטוּר כֵּיוָן שֶׁהוּא כָּתָב שֶׁלֹּהֶן לְמָה לֹא יִתְחַיֵּב, וְכֵן כָּתַב הָרַב בֵּית יוֹסֵף בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ״ו (ו״ה הגט כשר) לְעִנְיַן גֵּט. גַּם בְּתוֹסְפוֹת בְּגִטִּין דַּף ח׳ (ע״ב ד״ה אע״ג) וְסוֹף פֶּרֶק מְרַבֶּה (פ׳ ד״ה אומר) אִיתָא בְּהָדְיָא דְּהֵנִי דְּאוֹרַיְתָא, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא דִּפְלִיג עַל הָרַמְבַּ״ם וְעַיִן בְּשִׁלְטֵי גִּבּוֹרִים (לו: אות א) בְּעִנְיַן הַזִּיּוּנִין שֶׁהֶאֱרִיךְ. עַד כָּאן לְשׁוֹן הַמָּגֵן אַבְרָהָם. **ו (יא) לְמָתְחוֹ.** מַחַט שֶׁנִּתְעַקְּמָה אֲפִלּוּ מֵעֵט, אָסוּר לְקַשְׁקְשׁוֹ. סַפָּר הַזִּכְרוֹנוֹת (זכרון ט. המכה בפטיש) כָּנָסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ שב הגב״י), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״י יא). הַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת וְקָשַׁר, אוֹ שֶׁלֹּא אָץ עַל פִּי שֶׁלֹּא קָשַׁר, חַיָּב. וּכְשֶׁקָּשַׁר חַיָּב נַמֵּי מִשּׁוּם קוֹשֵׁר. הָרַב עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא (פ״ז מ״ב). וְהַקּוֹרֵעַ עַל מְנָת לְתְפֹּר, חַיָּב:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

נֶהֱגִין זֶה עִם זֶה וְאֵין מְחַסְּרִין מַעֲשֶׂה לְקֵרְיָתָן, אֲבָל אִם כָּתַב אוֹת אַחַת אִם הָיָא גְּדוֹלָה וְיֵשׁ בְּמִקּוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתַּיִם, חַיָּב. אַחַת בָּאָרֶץ וְאוֹת אַחַת בַּקּוֹרָה אוֹ שֶׁכָּתַב עַל שְׁנֵי כָּתְלֵי הַבַּיִת וְהָיוּ רְחוֹקִין זֶה מִזֶּה אוֹ עַל שְׁנֵי דַּפֵּי פִּנְקָס (מה) בְּאֹפֶן שֶׁאֵין [דְּהַיְינוּ בְּגֵב יָדוֹ שֶׁאָחַז הַקּוֹלְמוֹס בְּאֶצְבְּעוֹתָיו וְהָפַךְ יָדוֹ וְכָתַב] בְּרֶגֶל בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ [אֲצִילֵי יָדַיִן], פְּטוּר מִפְּנֵי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ כְּתִיבָה בְּכָךְ, וּמִכָּל מָקוֹם אִיסּוּרָא יֵשׁ אֲפִלּוּ בְּרֶגֶל הַכַּהֲאי גַּוְנָא. אַשֶּׁר שֶׁכָּתַב בִּימִינוֹ שֶׁהִיא לוֹ כִּשְׂמאל כָּל אָדָם, פָּטוּר, וְאִם כָּתַב בִּשְׂמאלוֹ, חַיָּב. וְהַשּׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו בְּשָׁוֶה וְכָתַב בִּין בִּימִינוֹ בֵּין בִּשְׂמאלוֹ, חַיָּב. קָטָן אוֹחֵז בְּקּוֹלְמוֹס וְגָדוֹל אוֹתוֹ בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב, חַיָּב שֶׁהוּא הָעִקָּר בַּמְּלָאכָה וְהַקָּטָן לָאו כְּלוּם עֲבִיד. גָּדוֹל אוֹחֵז בְּקּוֹלְמוֹס וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב, פָּטוּר דְּכָזֶה הַגָּדוֹל לֹא עֲבִיד כְּלוּם, וְאִם הָאוֹחֵז בְּקּוֹלְמוֹס נִתְכַּוֵּן לְסַיְּעוֹ, תַּלְיָא הַחִיּוּב בָּהָאוֹחֵז בַּקּוֹלְמוֹס [כָּךְ הוּא לְפִי נוּסְחַת הַגְּרַ״א בְּתוֹסָפְתָּא (פי״ב ה״י) עַיִן שָׁם]. הַכּוֹתֵב עַל מְנָת לְקַלְקֵל הָעוֹר, (מז) חַיָּב שֶׁאֵין חִיּוּבוֹ עַל מְקוֹם הַכְּתָב אֶלָּא עַל הַכְּתָב, אֲבָל הַמּוֹחֵק עַל מְנָת לְקַלְקֵל פָּטוּר. ח) הָרוֹשֵׁם רְשָׁמִים וְצוּרוֹת בַּכֹּתֶל בְּשָׁעַר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן כְּדֶרֶךְ שֶׁהַצַּיָּרִים רוֹשְׁמִים, (מח) הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת כּוֹתֵב וְחַיָּב מְשׁוּם כּוֹתֵב [וְאִם עוֹשֶׂה צוּרָה בִּכְלִי צוּרָה [הַיְינוּ שֶׁהַכֶּלִי עוֹמֵד לְכָךְ לְנָאוֹתָהּ. רַשַׁ״י (עה״ כ: ד״ה הצר)] אֲפִלּוּ עוֹשֶׂה מִקְצָתָהּ, (מט) חַיָּב מְשׁוּם מַכֶּה בְּפַטִּישׁ שֶׁהִיא גְּמַר מְלַאכְתָּהּ שֶׁל הַכְּלִי], וְכֵן הַמּוֹחֵק אֶת הָרְשׁוּם כְּדֵי לְתַקֵּן, הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת מוֹחֵק וְחַיָּב. אָסוּר (נ) לְחַבֵּר אוֹתִיּוֹת שֶׁל כֶּסֶף לְפָרְכֶת וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, דְּהוּא כְּעֵין כּוֹתֵב, (נא) וְכֵן אָסוּר לְהָסִיר מֻמְּנוּ, דְּהוּא כְּעֵין מוֹחֵק, וְעַיִן בְּחַיֵּי אָדָם כְּלָל ל״ז (ס״ו) מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה. וַעֲתָּה נִבְאֵר קְצָת מַעֲנְיְנֵי מְחִיקָה וְשִׁרְטוּט. הַמּוֹחֵק כָּתַב עַל מְנָת לִכְתֹּב בְּמִקּוֹם הַמְּחָק שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, חַיָּב, וַאֲפִלּוּ אוֹת

(*) הביאור הלכה השייך לעמוד זה נדפס בעמוד הבא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מה) הֵיינוּ בְּאֶמְצַע, שְׁחָסֵר קְצִיצָה לְקַרְנָן, [ן]הָרַמְבַּ״ם (פי״א ה״י) **מְחַיֵּב בָּזֶה בְּכָל גְּוָנַי: (מו)** רַמְבַּ״ם (שם ה״ט): **(מז)** רַמְבַּ״ם (שם ה״י): **(מח)** רַמְבַּ״ם (שם ה״ז), וּמִקּוֹרוֹ מִירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק כָּלָל גְּדוֹל (פ״ו ה״ב), וְעַיִן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה במשקין וד״ה מותר): **(מט)** גְּמָרָא (ע״ז) [ע״ה] (ע״ב) וְרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק י׳ מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת (הט״ז): **(נ)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק״י) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(נא)** שֻׁלְחָן עָרֵב שִׁטִּים (סי׳ ג, הכותב): **(נב)** עַיִן בְּבֵאוּר הֲלָכָה לְעֵיל (ד״ה המחק דיו) שֶׁהַבַּאנוּ דַּעַת הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״י) כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ וְכַמָּה רְאָיוֹת לָזֶה, וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּסֵפֶר עִקְּרֵי דִּינִים (סי׳ יד אות עא) בְּשֵׁם סֵפֶר טַל אוֹרוֹת (מלאכת המחק) שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן כֵּן בְּהָדְיָא כֵּן: **(נג)** רַמְבַּ״ם (פי״א הי״ז), וּכְבֵירָא לֵיהּ דְּשִׁרְטוּט זֶה כִּשְׁאָר שִׁרְטוּט שֶׁבַּשׁ״ס: **(נד)** כֵּן אִיתָא בְּרַשׁ״י (עה: ד״ה ועיילו) דְּזֶהוּ מִשְׁרָטֵט וְכֵן הוּא. כְּמוֹ קֶלֶף, אֶלָּא דַּאֲדַי דְּמֵירֵי בְּשָׁרְטֵט בִּכְלִי דְּמִתְקַיֵּם הַשְׁרִיטָה יוֹתֵר:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א) בשו״ע הרב (ס״ז) הביא שתי הדעות, וכתב שירא שמים יחמיר לעצמו כדבריהם.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah